

Příklad inspirativní praxe kombinované výuky
pro žáky se SVP
Výuka povinně volitelných předmětů pro žáky se SVP

Obsah

1	Souhrnná data	3
2	Popis příkladu inspirativní praxe	4
	2.1 <i>Popis zavedené inspirativní praxe.....</i>	4
	2.2 <i>Jaké byly důvody a cíle, které nás vedly k zavedení popsané inspirativní praxe.....</i>	6
	2.3 <i>Výhody, které zavedená inspirativní praxe přináší</i>	6
	2.4 <i>Potíže, které jsme při zavádění inspirativní praxe překonali</i>	7
	2.5 <i>Plánovaný další rozvoj inspirativní praxe.....</i>	7
3	Doporučení pro zavedení naší inspirativní praxe na jiné školy	7
	3.1 <i>Doporučení pro úspěšné zavedení popsané inspirativní praxe</i>	7
	3.2 <i>Doporučení, jak sledovat (měřit) úspěšnost zavedení popsané inspirativní praxe</i>	8
4	Doporučené zdroje informací, které jsme použili pro přípravu a zavedení inspirativní praxe	8

1 Souhrnná data

Název příkladu inspirativní praxe	Příklad inspirativní praxe kombinované výuky pro žáky se SVP ve FZŠ profesora Otokara Chlupa PedF UK Praha 13, Fingerova 2186	
Název školy	Fakultní základní škola profesora Otokara Chlupa Pedagogické fakulty UK Praha 13, Fingerova 2186	
Adresa školy	Fingerova 2186, Stodůlky – Praha 5, 158 00	
Datum zpracování tohoto dokumentu	12. 2. 2024	
Datum zahájení realizace IP	1. 9. 2021	
Autor (autoři IP)	PaedDr. Zuzana Majstrová	
Kontakt na autora	Zuzana.majstrova@fzs-chlupa.cz	
Anotace	Volitelné předměty mají ve FZŠ O. Chlupa dotaci 2 hodiny týdně v každém ročníku na 2. stupni. Jeden z těchto předmětů v každém ročníku nabízíme ve formě kombinované výuky s pravidelným týdenním střídáním prezenčních a distančních hodin. Zatím jsme tuto formu výuky vyzkoušeli v předmětech: Poznej se (6. a 7. ročník), Seminář z matematiky (9. ročník), každoročně byl otevřen Seminář z anglického jazyka (6. a 8. ročník) a Seminář z Čj (9. ročník). Tato forma vyhovuje i žákům se SPU na obou stranách spektra nadání, protože cílem je zejména posílit sebeřízené učení a poskytnout žákům možnost výběru úkolů a formy jejich zpracování, úrovně, šířky a hloubky zvládnutí učiva na základě vlastního tempa a individuálních schopností. Koncepce je posílena i o průběžné formativní hodnocení, kdy se vyučující snaží o posílení vnitřní motivace žáků. Předměty jsou ale hodnoceny na vysvědčení známkou.	
Klíčová slova	Žáci se SPU, nadaní žáci, individualizace, sebeřízené vzdělávání a učení, formativní hodnocení, Teams, vnitřní motivace, online nástroje	
Model KV	Pravidelné střídání prezenční výuky a distanční asynchronní výuky v týdenních intervalech v povinně volitelných předmětech pro žáky, kteří si tuto formu zvolí. V některých předmětech jde o celou skupinu, v jiných jde jen o některé žáky ve skupině, kde zbytek třídy chodí pouze prezenčně. Tato možnost je nabízena žákům v jednom volitelném předmětu v každém ročníku, předměty se mohou každoročně měnit.	
Skupina žáků se SVP, kterou IP pokrývá	x	Žáci nadaní
	x	Žáci mimořádně nadaní
		Žáci s mentálním postižením
		Žáci se zrakovým postižením
		Žáci se sluchovým postižením
		Žáci s tělesným postižením

	Žáci se zdravotním znevýhodněním (např. cukrovka 1. typu)
x	Žáci se souběžným postižením více vadami
	Žáci s poruchou autistického spektra
	Žáci s narušenou komunikační schopností
x	Žáci se specifickými poruchami učení
	Žáci se specifickými poruchami chování
	Žáci s odlišnými kulturními a životními podmínkami
x	Žáci s odlišným mateřským jazykem
Počet žáků školy přímo ovlivněných příkladem inspirativní praxe	
	35

2 Popis příkladu inspirativní praxe

2.1 Popis zavedené inspirativní praxe

Ve FZŠ prof. O. Chlupa jsou každoročně nabízeny žákům na 2. stupni povinně volitelné předměty s dotací 2 hodiny týdně. Povinně volitelné předměty jsou určeny k rozvoji nadání a zájmů žáků a umožňují jim si podle jejich vlastní volby prohloubit a rozšířit či více procvičit učivo povinných předmětů nebo zvolit předmět, který přináší obsah zcela nový. Každý žák si tak podle svých schopností, zájmů a potřeb volí každoročně svoji skladbu volitelných předmětů, ve vyšších ročnících může podle dostupné nabídky v předmětu buď pokračovat, nebo si zvolit jiný. Tímto způsobem dostávají žáci možnost v průběhu vzdělávání na 2. stupni zjistit, co je baví, připravit se na další stupeň vzdělávání podle své volby a prohlubovat své zájmy.

Od školního roku 2021/22 je v rámci nabídky vždy **jeden z předmětů v každém ročníku nabízen také v kombinované formě**. V prvním roce byli do ověřování kombinovaného vzdělávání zařazeni všichni žáci v daném předmětu, v dalších letech jsme postupně došli k tomu, že předmět je v současné době možné navštěvovat jak v běžné, prezenční formě, tak ve formě kombinované. Tedy v rámci jedné skupiny jsou jak žáci, kteří chodí na tento předmět prezenčně do školy každý týden, tak ti, kteří vždy jeden týden pracují doma distančně, a to asynchronně. Obsah hodin je buď zcela stejný, nebo velmi podobný, žáci mají ve škole k dispozici notebooky.

Zatím jsme realizovali v PO KV předměty Seminář z českého jazyka a Seminář z matematiky v 9. ročníku, Seminář Poznej se v 6. a 7. ročníku a Seminář z anglického jazyka v 6. a 8. ročníku.

Anotace předmětů pro žáky a rodiče:

Poznej se – kombinovaná výuka

Předmět je určen pro žáky, kteří chtějí poznat své schopnosti, naučit se řešit problémy, stanovit si vlastní cíle a nacházet řešení. Podnikavost a kreativita jsou jedněmi z nejdůležitějších kompetencí, které budou děti v životě potřebovat. Čeká nás práce na vlastních i společných projektech.

Počítáme s pravidelným střídáním prezenční (společně ve škole) a asynchronní distanční výuky, kdy budou žáci pracovat samostatně či ve skupinách v digitálním prostředí mimo školu.

Podmínkou je počítač s internetovým připojením. Důležitá je i chuť učit se novým věcem a k práci přistupovat aktivně a tvořivě.

Seminář z AJ – kombinovaná výuka

Předmět je určen pro žáky, kteří mají zájem o prohloubení a rozšíření základních znalostí a využití angličtiny k získávání poznatků z různých oborů, o četbu a práci na projektech včetně

mezinárodních (eTwinning). Pozornost budeme věnovat i psychické hygieně (tzv. wellbeing). To vše na základě stanovení individuálních cílů a preferencí žáků. Počítáme s **pravidelným střídáním prezenční a asynchronní distanční výuky**, kdy budou **žáci pracovat samostatně** v digitálním prostředí mimo školu. Podmínkou je počítač s internetovým připojením a chuť samostatně na sobě pracovat.

Seminář z českého jazyka / matematiky – kombinovaná výuka

Cílem bude zdokonalit se v ústním i písemném vyjadřování, zlepšit si úroveň jazykových dovedností formou procvičování problematických okruhů pravopisu, příprava na využití spisovného jazyka při studiu na střední škole i v životě, procvičování a docvičování učiva, zábavné úlohy, finanční matematika, příprava na zkoušky na střední školy. Podmínkou je počítač s internetovým připojením a chuť samostatně na sobě pracovat.

V prvním roce jsme se zaměřili na ověření vhodné délky intervalu střídání prezenční a distanční výuky. V seminářích Aj a Čj / M se střídal jeden týden prezenční výuky s jedním týdnem distančního vzdělávání a v předmětu Poznej se, kde jsme chtěli vytvořit větší prostor pro tvořivou práci na dlouhodobějších projektech, pracovali žáci jeden týden společně ve škole a tři týdny samostatně doma. Po ročním ověřování jsme dospěli k názoru, že pro žáky základní školy a cíle, kterých chceme dosáhnout, se lépe hodí kratší úseky samostatné práce, kdy je jednodušší udržet s dětmi kontakt a kontrolu nad jejich prací a lépe se naučí plánovat si práci. Od druhého roku ověřování se proto **ve všech kombinovaných předmětech** s dotací 1–2 hodiny týdně **střídá prezenční a asynchronní distanční výuka v pravidelných týdenních intervalech**.

Ve všech předmětech využíváme Teams, zejména pak kanály, chat, funkce Zadání v MS Teams (dále jen Zadání), ve dvou předchozích letech jsme pro organizaci zdrojů podle témat využívali Poznámkový blok předmětu, letos nový oddíl Práce v předmětu. V Teams také poskytujeme formativní zpětnou vazbu, v rámci Office 365 pak žáci s využitím Formulářů vyplňují pravidelně hodnocení výuky a sebehodnocení.

Naším cílem je, aby měli žáci možnost individuálního výběru aktivit k procvičování či prohloubení učiva nejen podle svých schopností, ale i zájmů.

Práce je v současné době zadávána v rámci týdenních plánů na celý týden, kdy je Zadání dostupné v pondělí ráno a práce má být hotova do neděle večer (bez ohledu na to, na který den je předmět zařazen v rozvrhu). Žák na Zadání může asynchronně pracovat kdykoli v týdnu.

V předmětu Poznej se, který jsme realizovali ve školních rocích 2021/22 a 2022/23, byly prezenční hodiny zaměřeny většinou na vysvětlení nadcházejících úkolů, zvládnutí online nástrojů, představení příkladů možností zpracování úkolů, společnou tvorbu kritérií hodnocení nebo na kontrolu probíhající práce, prezentaci hotových úkolů a hodnocení a sebehodnocení práce včetně metakognice. **V distančních hodinách** pak žáci samostatně pracovali na úkolech podle své volby s podporou učitele, v některých případech asistenta v rámci chatu v Teams. V tomto předmětu dosahovali dobrých výsledků jak žáci nadaní, tak žáci s podporou asistenta, protože nebylo cílem dojít k jednomu správnému výsledku, ale každý žák mohl pracovat svým způsobem a na své úrovni.

V předmětu Seminář z Aj, který byl zatím otevřen v každém školním roce alespoň v jednom ročníku, klademe v **prezenčních hodinách** důraz zejména na mluvení, konverzaci a skupinovou práci. V hodinách, kdy část žáků pracuje **distančně asynchronně** doma, se zaměřujeme na čtení, psaní a poslech s důrazem na individuální volbu úkolů z několika možností, možnost volby tempa, rozsahu a obsahu práce. V tomto způsobu práce kombinovaná výuka nejvíce vyhovuje nadaným žákům, kteří potřebují výrazně diferencovaný přístup a dokáží pracovat po delší dobu bez přímého dozoru učitele. Mohou se tak věnovat například čtení anglických knih, sledování krátkých videí i filmů, tvořivému psaní, ale i rozšiřování slovní zásoby nebo gramatických znalostí, aniž by čekali

na ostatní. Navíc mohou využít angličtinu k běžné autentické komunikaci v chatu jak s vyučujícími, tak případně se spolužáky. Žáci s poruchami učení ale často upřednostňovali přímou práci s učitelem a bezprostřední zpětnou vazbu. V rámci pravidelného sebehodnocení někteří z nich využili možnost buď natrvalo, nebo na čas přejít na svou žádost zpět do plně prezenční výuky. Pokládali jsme to za pozitivum, dbali jsme na to, aby v takovém případě necítili žáci přechod jako selhání, ale jako příležitost zjistit, jaký typ učení jim nejvíc vyhovuje a dokázali této znalosti využít.

V předmětu Seminář z Čj / M (Seminář Čj v 9. ročníku otevíráme pravidelně, Seminář M jsme zatím otevřeli dvakrát) se výuka **v prezenční části** soustředí na společné probírání okruhů, které dělají žákům potíže, zodpovídání dotazů, případně zkoušení přijímacích testů v ostrém režimu s časovým omezením. **V distanční části** se žáci individuálně věnují vybraným okruhům a aktivitám dle své volby. I tento předmět vyhovoval jak žákům nadaným, tak žákům, kteří potřebují delší čas na procvičení některých jevů. I zde **mohou žáci využít celý týden podpory učitele v chatu**, případně asistenta (včetně online setkání po domluvě). Větší úspěšnost žáků s poruchami učení v tomto předmětu lze zřejmě připsat i věku žáků a jejich větší vyzrálosti. Někteří z nich se sice pomaleji, ale velmi úspěšně dokázali vyrovnat s vyšší náročností na samostatnost, a přineslo jim to nakonec zvýšení sebevědomí a ujištění, že zvládnou studium na dalším stupni vzdělávání.

2.2 Jaké byly důvody a cíle, které nás vedly k zavedení popsané inspirativní praxe

Ve FZŠ profesora O. Chlupa je diferenciací práce podle schopností a možností žáků ve středu snahy vyučujících. Dlouhodobě u nás proto **prosperují žáci se SPU na obou koncích spektra**. Od ověřování kombinované výuky jsme očekávali rozšíření metod práce tak, aby žáci dostali možnost zlepšit sebmotivaci, dovednosti v oblasti plánování vlastní práce, zvýšení samostatnosti a prohloubení zodpovědnosti za odvedenou práci.

Cílem není v první řadě osvojení poznatků, ale zejména podpora žáků při samořízeném učení, vedení při výběru úkolů na vhodné úrovni tak, aby nadaní žáci měli možnost se dále rozvíjet a žáci, kteří potřebují delší čas, dostali možnost opakování a procvičování. Vyučující důvěřují žákům v tom, že se snažili pracovat, jak nejlépe mohli, a pravidelně se zajímají o to, jak se žáci při učení cítili, co jim šlo, a co ne. Podporujeme žáky v metakognitivních dovednostech i v tom, aby se nestyděli za chyby, ale využili je k dalšímu rozvoji. Hodnocena je častěji snaha a originalita řešení než kvantita nebo správnost řešení.

Cílem je i další zkoumání možností distančního vzdělávání, rozvoje digitální gramotnosti a ověřování moderních způsobů práce.

2.3 Výhody, které zavedená inspirativní praxe přináší

Ověřili jsme si, že kombinovaná výuka v pojetí, jak byla výše popsána, vyhovuje a přináší výhody zejména žákům nadaným. Rychleji se dokáží zorientovat v novém prostředí a vítají i méně strukturované úkoly. Často jim vyhovuje možnost výběru, větší samostatnost a prohlubuje se jejich schopnost metakognice, tj. nahlížet své vlastní učení. Některým přináší tento způsob práce možnost pracovat na tom, co je hlouběji zajímá, méně se nudí, nebo naopak nejsou frustrovaní z nedostatku času, protože se mohou práci věnovat kdykoli během týdne po jakoukoli dobu. Musí pouze splnit minimální požadavky, které jsou v každém Zadání stanoveny.

Do ověřování byli zařazeni i žáci se specifickými poruchami učení, nicméně někteří z nich byli na vlastní žádost přerazeni zpět do prezenční výuky, protože více profitují z bezprostřední zpětné vazby a pomoci pedagogického pracovníka. V 9. třídě ale máme každoročně několik takových žáků, kteří nejenže nakonec způsob práce, i když většinou s větší podporou asistenta či vyučujícího hlavně při prezenční výuce, zvládli, ale zlepšil se i jejich přístup k práci, prohloubila se samostatnost, a získali tak větší sebevědomí.

Navíc přináší tento styl učení i čas pro zařazení prvků wellbeingu a sledování digitálního wellbeingu, což je vhodné pro všechny žáky.

Nezaznamenali jsme negativní reakce rodičů. Kvitovali naopak, že se škola snaží podpořit větší samostatnost žáků, že žáci dostávají možnost nést větší zodpovědnost za obsah učení. Navíc mají, vzhledem k tomu, že jde často o online nástroje, možnost poměrně detailně sledovat práci a rozvoj svých dětí.

Vyučující oceňují to, že dostávají možnost experimentovat, zařazovat pravidelně i metody práce, na které při běžné výuce není tolik času, zdokonalovat se v ovládnutí digitálních nástrojů a promýšlet formativní hodnocení. Všechny tyto dovednosti pak mohou dále využívat i v běžné výuce.

2.4 Potíže, které jsme při zavádění inspirativní praxe překonali

Největší potíže činí žákům prokrastinace, plánování postupu a dodržení termínů. Mnoho z nich inklinuje k tomu, že si nechají práci až na poslední chvíli a mají potíže s dokončením v požadovaném termínu a kvalitě. Proto jsme postupně kladli větší důraz na přípravu žáků před zahájením distanční výuky a podporu v průběhu práce na týdenním Zadání.

Pro vyučující je takový způsob práce poměrně náročný zejména v případě, kdy část žáků je ve škole a část doma. Každé skupině musí připravit dostatečně variabilní program a věnovat se jí trochu jiným způsobem. Průběžná podpora žáků, kteří pracují během týdne, je pak velmi náročná na čas. Letos jsme proto zkusili v rámci PhMax ve dvou seminářích Aj využít tandemovou výuku.

2.5 Plánovaný další rozvoj inspirativní praxe

Rádi bychom rozšířili kombinovanou výuku na více volitelných předmětů, ideálně by pak tuto možnost dostali žáci ve všech volitelných předmětech. Nadaní žáci, kteří využívají kombinovanou výuku v rámci PLPP jak z důvodů intelektového nadání, tak z důvodů talentu (sportovci, umělci, kteří často chybí například z důvodů soustředění, závodů, koncertů apod.), by si pak mohli vybrat předmět čistě podle svého zájmu. V současné době si předmět často vybírají z důvodu organizace výuky bez ohledu na obsah.

V budoucnosti bychom rádi sebeřízené učení, zvýšení vlastní zodpovědnosti při učení a metakognici prohloubili ve všech předmětech, k čemuž nám ověřování metod a nástrojů v rámci kombinované výuky poskytuje přípravnou fázi zejména při rozvoji dovedností pedagogů.

3 Doporučení pro zavedení naší inspirativní praxe na jiné škole

3.1 Doporučení pro úspěšné zavedení popsané inspirativní praxe

Doporučení koresponduje s tím, co vidíme jako největší potíže a jak jsme je překonali.

Příklad kroků, které se nám osvědčily při předcházení prokrastinaci žáků:

1. Několik prvních týdnů ve školním roce zahajujeme pouze prezenční výukou, kdy se věnujeme vysvětlení způsobu práce, zvládnutí práce v Microsoft Teams, znalostí online nástrojů a nabízíme různé způsoby možnosti plánování a kontroly postupu při práci na Zadání.
2. Vyžadujeme, aby si žáci otevřeli Zadání hned v pondělí a potvrdili porozumění úkolu nebo se doptali v rámci chatu učitele.

3. Během týdne pak průběžně sledujeme jejich práci a oceňujeme postupné plnění úkolu.
4. Využíváme k tomu jednak společný prostor v kanálech, jednak také soukromý chat s jednotlivými žáky.
5. Na konci hodnoticích období (pololetí) necháváme dost prostoru na hodnocení práce v rámci na sebe navazujících prezenčních hodin.

Navíc je úspěšné zavedení podobné praxe závislé na tom, aby měla škola vyučující, kteří se nebojí experimentovat, zkoušet nové postupy, věnovat se žákům v průběhu celého týdne a přejít více od role autoritativního učitele do role mentora.

3.2 Doporučení, jak sledovat (měřit) úspěšnost zavedení popsané inspirativní praxe

V našem pojetí, kdy často nelze vzhledem k individualizaci nároků na žáky použít srovnávání kvality či kvantity osvojení poznatků, jsme se zaměřili více na hodnocení míry zvládnutí vytčených cílů v oblasti digitálních dovedností, dovedností v oblasti plánování práce či metakognitivních dovedností. Často proto používáme sebehodnocení, sledujeme, jak se žáci cítí, které úlohy či témata je zaujaly a proč nebo zda jim něco vadí či chybí.

4 Doporučené zdroje informací, které jsme použili pro přípravu a zavedení inspirativní praxe

Z online nástrojů využíváme zejména:

online pracovní sešity Příprava na zkoušky a školní licence H-edu <https://www.h-edu.cz>, školní licence systému Umíme to <https://www.umimeto.org/>, <https://learnenglishteens.britishcouncil.org>, Khanova škola <https://cs.khanacademy.org>, krátká videa na YouTube, možnosti online lekcí [Jeden svět na školách](#), Padlet <https://padlet.com/> či Canva https://www.canva.com/cs_cz/ k práci na projektech, Evropské jazykové portfolio (EJP <https://ejp.rvp.cz/>) k záznamu pokroků v osvojování anglického jazyka apod.

Příloha – Ukázky práce v předmětu Seminář z Aj